

האליזר

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

להצלחה ולשמירה על חיילנו במלחמה להחזרת החטופים בריאים ושלמים ולרפואת הפצועים

נושא השבוע: כשרות דגים(ה)

ההפטרה: "ויקרבו ימיו" (מלכים א, ב')

י' טבת תשפ"ה 1559 (שנה ל')

פרשת ויזי

"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים.." (בזו, טז)

למה כתוב בפסוק "הגואל" בלשון הווה ולא המלאך "אשר גאל" אותי עד כה הוא יברך את...? לומר לנו כשיהודי שומר תורה ומצוות, הוא זוכה ל"המלאך הגואל אותי" היינו שהשכינה הולכת עימו תמיד ואינה סרה ממנו, לכן יזהר לשמור את מצוות התורה לבל תסתלק ממנו השכינה, שהשמירה עליו לא תהיה בלשון עבר, "אשר גאל" אלא תמידית.

ובפרט יקפיד על כשרות המאכלים שהקפדה על כשרות מהודרת משפיעה על טהרת הגוף והנשמה לבל יטמאו ויהיה ליבו זך ונמשך לרוחניות ולא אטום וגס ר"ל.

"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים. וידלו לרוב בקרב הארץ" (בזו, טז)

עם ישראל נמשלו לדגים, מה דגים גדלים במים, וכל חיותם היא במים שאם יוציאו מים ימותו וכל טיפה של גשמים שיורדת מקבלים אותה בצימאון, כך עם ישראל כל חיותו ועצם קיומו הוא בזכות לימוד התורה וכל דבר חידוש בתורה מקבלים אותו בצימאון ובשקיקה.

אחד הטעמים לאכילת דגים בשבת להזכיר לנו מסר זה שנקדיש את זמננו בשבת ללימוד התורה, ובפרט בלילות החורף הארוכים מן הראוי שיקבע אדם לעצמו ללמוד ולעסוק בתורה באשר חשקה נפשו.

(ילקו"י סי' רמב ס"ק יב).

"שומר מצוה לא ידע רע"

מעשה שהיה

שמי ראובן, אני גר בחיפה, ולומד בכיתה ד'. שבת אחת ירדתי

לאחר סעודת השבת בבוקר כדי לשחק עם חברי, השתעממנו מעט והתחלנו

להתנדנד על השער הרעוע של בית הכנסת, השער חרק בחוזקה ואנו הגברנו את הקצב, 6

ילדים על שער אחד, לפתע השער התמוטט, נפלתי אחורה וחברי נפלו קדימה עם השער עלי.

חשתי כאב נורא, השער הכבד היה מונח עלי הם מיהרו לרדת מהשער והרימו אותו בקושי.

פניהם היו מודאגות, הייתי שטוף בדם וכל גופי כאב, צרחתי מכאב. הורי מיהרו למקום, אבי

ניסה לאחוז בידי וצעקה בקעה מגרוני, "הוא בוודאי שבר את היד" אמר אבי, "נסה להזיז"

אמר השכן, ניסיתי ושוב חזר הכאב האיום. את היד השנייה הצלחתי להזיז, הצלחתי לקום על

רגלי וללכת מספר צעדים אך ידי הייתה תלויה בצורה משונה והסבה לי כאבים חזקים. הזרוע

התנפחה באזור המרפק, אחד השכנים שלמד עזרה ראשונה קיבע את השבר וקשר את ידי

בעניבה בתחבושת עבה לצווארי אך הכאבים הוסיפו להיות איומים. "אין ברירה, מוכרחים

ללכת מוקד רפואי" אמר אבי. המוקד היה במרחק 10 דקות הליכה, התחלנו ללכת.

מכיוון שחיפה משופעת בעליות ומורדות כל תנועה הסבה לי כאב אך סבלתי בשקט, נכנסנו

למוקד הרפואי, רופא שדיבר במבטא רוסי בולט בדק אותי וקבע כי צריך לעשות לי גבס,

לפתע נגשה אחות לאבי וביקשה למלא את הפרטים ולחתום "שבת היום, אסור לנו לחתום,

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 4:56-5:01 * סוף זמן ק"ש 8:43-8:44

ציאת שבת: 5:27

ציאת שבת: 5:27

כניסת שבת: 4:36

אחתום במוצאי שבת" אמר אבי, "איזה מין דבר זה, כולם חותמים וגם אתה תחתום רגזה. אבי דיבר אליה ברגיעה: "גברת, תביני אנחנו יהודים אין אנו יכולים לחתום בשבת, אסור לנו", "לא תחתום הילד לא יקבל טיפול" קבעה, "גברת איני עושה זאת כדי להרגיז אותך, פשוט אסור לנו את מבניה אסור" אמר אבי. "אני לא מבניה שום דבר, תחתום יש טיפול לא תחתום..." אמרה בחוצפה, אבי הביט ברופא וזה משך בכתפיו "אני לא קובע כאן..." ראיתי שהוא מאד מעוניין לעזור, עיניו הביעו השתתפות בגורלנו אך הוא חזר ואמר "זה לא בסמכותי", זה נראה לי מוזר כי רופא הוא במעמד גבוה יותר מאחות אך אבי הסביר לי שכנראה הוא עולה חדש שחושש למקום עבודתו. התיישבנו אבי שקע רגע במחשבות ואחר כך פנה אלי בשקט ושאל: "ראובן, אתה מרגיש שאינך יכול לסבול את הכאבים משום שיש אולי צד להתיר, צריך לבדוק את זה..." אמר אבי בהתלבטות אך לי היה החלטה ברורה, "אבא אני לא מתכוון בשום אופן להסכים שמי מאיתנו יחתום, יהיה מה יהיה", אבי הביט בידי הנפוחה והכחולה בדאגה, האחות הוסיפה להביט בנו, אבי הביט בה ואז אמר לה: "דעי שאת מסתכנת במשרתך, את מונעת טיפול מילד סובל, זה לא יעבור בשתיקה", "אני לא פוחדת מכם מצדי תלכו מכאן כולכם", אמרה. אבי אמר: "נחכה כאן עד מוצאי שבת", האחות אמרה: "מצדי תחכו עד שהיד שלו תתנפח כמו..." היא תפסה את עצמה ושתקה. מעולם לא ראיתי את אבי כועס כך, אך הוא התאפק ובמקום לצעוק עליה העיר לעברה ברמז שקוף: "אחות רחמנייה", המלים הללו הרגיזו אותה מאד והיא החלה לצעוק נגד אבי ונגד הדתיים והרבנים.

אבי סתם את אוזניו בשתי אצבעותיו כדי שלך אשמע את דברי הנאצה של האחות. פרצתי בבכי, "כ"כ כאב לי 'מדוע היא שונאת אותנו ככה? מה עשינו לה?'" היא סיימה את צעקותיה והלכה, אבי לקח אותי לפינה והרגיע אותי "יהודי מאמין צריך לעמוד בניסיונות, מה יש לפורקי עול נגד היהודי הדתי, האם יש לזה הסבר?", "אולי רק הסבר אחד, קנאה באמונה התמימה ובביטחון שיש לנו בה", להם אין במי להיאחז בעת צרה, לנו יש".

הרופא התיישב בכיסא סמוך נאנח, שאלתי את אבי בחשש: "זה לא מסוכן שהיד תישאר ככה עד מוצאי שבת?", "לא איני פוחד כלל, עולה בזיכרוני סיפור שמזכיר לי את מה שקורה כאן המלמד כי 'שומר מצווה לא ידע רע', עד לפני שנים ספורות ליהודי רוסיה היה אסור לקיים מצוות ובכל זאת יהודים רבים המשיכו לקיימם בחירוף נפש, האדמו"ר ממכנובקה זצוק"ל היה אחד מהם, ומכיוון שהיה מנהיג התייחסו אליו השלטונות בחומרה רבה. פעם אחר פעם היו תופסים אותו, עורכים לו משפט ושולחים אותו לרצות כמה שנים בסיביר, אך הוא היה שב בכל פעם בניסי ניסים כדי להמשיך במסירות נפש להפיץ את תורת ה'. באחת הפעמים בהן נשלח לרצות את עונשו הוא הוזמן אל המפקדה הראשית כדי למלא פרטים על זהותו לאחר 7 ימי עבודה והתבקש לחתום על הדיווח, אך הוא סרב באמרו: 'שבת היום'. הפקיד התמלא חימה: 'תחתום אמרתי לך', אך הרבי בשלו: 'שבת היום ושומר מצוות לא ידע רע'.

הפקיד ציוה עליו שיבוא עימו לגנרל פוטשניק, מפקד המחנה שנודע כצלף הטוב ביותר בצבא רוסיה. הגנרל שמע את השתלשלות העניינים וציוה עליו: 'תחתום ואם לא אהרוג אותך', אמר בכעס אין אונים.

"בבקשה, יכול אתה להרגני, את השבת לא אחלל", הגנרל הפך אדום מכעס וטען את רובה הצלפים שלו כשהוא שואג: 'חוצפה של יהודי, איך אתה מעז לדבר אלי כך?'.

"דומני כי גם אתה יהודי, פוטשניק הוא שם יהודי, בילדותי הכרתי נפח בשם זה, האם היה אביך?", "זה היה יותר מדי בעבור הגנרל, הוא הוציא את רובהו וכיוונו לעבר הרבי וירה..." והפקיד שעמד מאחוריו, זה שהלשין על הרבי נפל ומת. כל הנוכחים עמדו נדהמים, הגנרל הזדעזע, הוא הבין כי עומד לפניו אדם קדוש והוא הפך את עורו לחלוטין וביקש מחילה על

התנהגותו ואמר: "רבי, גם אני יהודי אמור לי מה חסר לך, הן ראש השנה קרב?", "כן שופר חסר לי", השיב הרבי. הגנרל טרח ויגע ולבסוף השיג שופר מהודר, עוד באותה שנה דאג לשחרר את הרבי לבוכרה ומשם שם הרבי פעמיו לרוסיה להפיץ את תורת ה'...".

פתאום שמענו את קולו של הרופא: "תכנסו לחדר אני עושה לך גבס".

הבטנו לכווננו בתדהמה: "תכנסו זה בסדר, איני פוחד מהאישה הזאת" אמר והחל להספיג את מטליות הגבס במים. פתאום האחות נכנסה: "הם חתמו?", "לא", "באיזו סמכות אתה מטפל בו?", "בסמכות שלי גברת הבנת? אני לא פוחד ממך, את יכולה לעשות מה שאת רוצה".

הבטנו בו בהערצה מבינים מהיכן הוא שאב את האומץ. "החלטת פתאום להיות יהודי?" לעגה האחות, "אני יהודי ואת זה אי אפשר לשנות" השיב, "עד היום נאמת לנו שאינך יודע אם אתה יהודי, אמרת שסבא שלך היה איזה גנרל בצבא הרוסי", הרופא סיים את מלאכתו, הוא הוריד את הכפפות מידי ו הוציא מכיסו את תעודת זהות ואמר בהתרגשות: "סבא שלי באמת היה גנרל, שמו היה הגנרל פוטשניק, כעת התברר לי מעל לכל ספק שפוטשניק הוא שם יהודי".

(ילדים בעקבות העבר)

הלכות בדיקת דגים [ה]

פינת ההלכה

פירוט הדגים ודרכי בדיקתם

❖ דג הוליבוט \ לשונון

תאורו ומאפייניו: דג זה משתייך למשפחת הדגים השטוחים כדג סול וכדו' והוא דג ים ומיובא לארץ קפוא שלם ללא ראש או כפילה.

הנגיעות:

* חיצונית – ככל דג ים יש על עור הדג כינה חיצונית (ממשפחת הקפופודה) [וגם באזור הראש יש תולעים, אך הדג מגיע לארץ ללא ראש].

* פנימית – הדג נגוע מאוד בתולעי אניסאקיס בבשר הדג בחלקו הקדמי ובחלל הבטן באברים הפנימיים.

דרך ניקויו מתולעים:

* כשהוא קפוא שלם ללא ראש- לעניין נגיעות חיצונית- יש לשפשף את העור היטב תוך כדי שטיפה תחת ברז מים או לחילופין להוריד את העור.

לעניין נגיעות פנימית- [תולעים בבשר הדג הקדמי] לחתוך את חלק הדג הקדמי בכל הקטע שיש את האברים הפנימיים של הדג עם בני המעיים ולזורקם ולהשתמש רק בחלק האחורי.

* כשהוא קפוא פילה- להשתמש רק בהכשר מהודר [רק מההכשרים הבאים: בד"צ עדה חרדית ירושלים, בד"צ בית יוסף, בד"צ יורה דעה, המכון למצוות התלויות בארץ הרב שנאור רווח, שחוששים לתולעים בבשר הדג וישתמשו לשיווק רק בחלק האחורי של הדג].

וגם אז אם הפילה עם עור יש לשפשף את העור היטב תוך כדי שטיפה תחת ברז מים או לחילופין להוריד את העור [הטעם: שיש את הכינה שנמצאת על עור הדג גם שגדלים בכלובים בים וגם בהכשרים המהודרים הנ"ל].

❖ דג לברק

תאורו ומאפייניו: גדל בים הפתוח ובכלובי שביה ליד חוף הים במדינות שונות.

הנגיעות- לברק ים ככל דגי הים מאופיין בטפילים על עור הדג ובחלל הראש וכן תולעים בבטן הדג על איבריו הפנימיים. מצד שני יש לברק שמגדלים בכלובי שביה שנקי מתולעים.

דרך ניקויו- 95% מדגי הלבק שנמצאים בארץ מגיעים מבריכות או כלובי שביה - ונקיים מתולעים וטפילים, ואלו הדגים שמגיעים לחנויות הדגים ורשתות השיווק.

אמנם 5% זה לברק ים אך ניתן לדעת שהוא מהים כי מחירו גבוה ב- 100% ממחיר דג לברק של

בריכות וכך נדע שהוא של ים [אפשר לשאול את המוכר אם סומך הוא עלי].
[אם קונים לברק ים דרך ניקוי כדלהלן: ככל דג ים צריך להסיר את הראש ואת העור או לחילופין לפתוח את הראש לשניים ולהוציא את הזימים והאברים הפנימיים ולשטוף היטב, את העור לגרד היטב עם סכין גם במקום שאין קשקשים ולשטוף בזרם חזק. לגבי בטן הדג – לאחר הסרת כל האיברים הפנימיים יש לנקות בפנים עם סכין ובצמוד לשדרת הדג ולשטוף תחת זרם מים חזק]

❖ דג פורל

תאורו ומאפייניו: דג ים ממשפחת הסלומון גדל לאורך חופי האוקיינוס השקט, בארה"ב וסקנדינביה ויש שמגדלים אותם בכלובי שביה. בארץ יש גידול של פורל בנחל דן שבצפון [נקרא פורל נחלים], צבע בשרו ורוד ויש בלבן. הנגיעות: פורל נחלים-(מהארץ- נחל דן)- בחזקת נקי מתולעים וטפילים. פורל ים - בד"כ יבוא קפוא מחו"ל

- ישנם כאלה שהם מהים ממש ויש תולעי אניסאקיס בבשר הדג שהצרכן הפרטי אינו יכול לנקותם.

ויש שמקורם מכלובי שביה שאז אין נגיעות פנימיות אלא רק חיצונית על עור הדג.

דרך ניקוי- * פורל נחלים (נחל דן) – בחזקת נקי מתולעים וטפילים. ניתן להבדיל בין פורל נחלים לפורל ים, שפורל נחלים משקלו נע בין 600-700 גרם ואילו פורל ים 2 ק"ג לפחות. על פורל שבאריזות כתוב ארץ מוצא וכל אלו שמוצאם מישראל -זה פורל נחלים- ונקי. * פורל ים- כל דגי היבוא הם פורל ים, יש שבאים מהים ממש או מכלובי שביה ולכן:

יש לקחת דג פורל שבאריזות בהכשר מהודר [בהכשרים הבאים בלבד: בד"צ עדה חרדית ירושלים, בד"צ בית יוסף, בד"צ יורה דעה, המכון למצוות התלויות בארץ-הרב רווח שחוששים לתולעים בבשר הדג וביאו את הדג שבכלובים היות ואין נגיעות בבשר הדג]. אך כוון שיש חשש נגיעות על העור אזי אפילו בהכשרים הנ"ל צריך לשפשף היטב את עור הדג (אם הוא עם עור) ולשטוף היטב תחת ברז מים.

❖ דג מוסר

[מוסר מלכותי/עייט ים/מוסר ים/מוסר אדום]

תאורו ומאפייניו- המוסר נמצא בים התיכון כולו, בחופי בלגיה והולנד שבצפון האוקיינוס האטלנטי ועד סנגל וחוף השנהב שבדרום.

הנגיעות: יש מוסר בריכות-שנקי מתולעים וטפילים ויש מוסר ים, שככל דג ים יש תפילים על עור הדג וכן בראש הדג. וכן יש תולעים בחלל הבטן של הדג.

דרך ניקוי- מוסר בריכות- נקי מתולעים וטפילים.

*ניתן להבחין בין מוסר בריכות למוסר ים- שמוסר בריכות שמו "מוסר", ואילו מוסר ים שמו "מוסר ים", הבדל נוסף במוסר בריכות יש נקודה שחורה שנמצאת בבסיס הזנב. סימן נוסף שבמוסר ים מכסה הזימים של הדג בצבע צהוב [מספיק אמצעי זיהוי אחד לא צריך שלושתם]. מוסר ים- ככל דג ים שיש תולעים בבטן הדג- לאחר ניקוי מאבריו הפנימיים, יש לנקות היטב עם מברשת קשה את חלל המעיין ואת צידיו הפנימיים כולל הקרום השחור. יש להתבונן שלא נותרו תולעים [מפותלות כעין ספירלה] ובמידה ונמצאו תולעים יש לנקות היטב את חלל הבטן עם סכין בצמוד לשדרת הדג ולשטוף היטב תחת ברז מים, בנוסף יש להתבונן היטב שאין בנמצא "ציסטה" או "כיסים" של טפיל זה בתוך חלל הבטן, במידה ונמצאו יש להוציאם.

לגבי תולעים בראש הדג – יש להסיר את הראש או לחילופין לחצות את הראש ולהסיר את הזימים ושאר איברי הפנים ולשטוף ולשפשף היטב תחת ברז מים.

יש טפילים על עור הדג ולכן יש להסיר את עור הדג או לשטוף ולגרד את העור קודם השימוש בו. (ע"פ תולעת שני לגר"ש רווח כרך 3' ובהתעלפות עם הכד ויקטור חי שלטי"א מפחק כשרות לגים מטעם הכרנות והכד שניאור רווח מחבר ס' תולעת שני וראש המכון למצוות התלויות בארץ).

ניתן להשיג באיחוד את לוח הצבעוני לבדיקת דגים מתולעים בליווי תמונות צבעוניות של הדגים ודרכי ניקיונם מתולעים לפנות למל: 08-8644452

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com